

Szakmai zárójelentés

Metz Rudolf Tamás

Az NKFIH által támogatott „*Populista vezetők a követők szemében. A kortárs populista politika követőközpontú magyarázata és vizsgálata*” című projekt (PD 134685) célja a populista politika megértése volt a követők-vezetők közötti dinamikájának vizsgálatán keresztül. A kutatás eredményeit a 2023. november 24-én „*A megosztó vezetők és követők – Egy kollektív Rorschach-teszt*” címmel megjelent kötetemben (Metz, 2023) foglaltam össze legátfogóbb módon. Ebben a munkában olyan kérdéseket jártam körbe, mint hogy miért vonzódnak az emberek a mások által rossznak ítélt vezetőkhez, miért hiszik helyesnek a mások által rossznak és károsnak ítélt politikát, s végül hogyan alakítják a vezetők a róluk kialakult képet. A kötetben különösen nagy fókuszot kapott a karizmatikus vezetés követők és vezetők irányából történő vizsgálata és a populizmus, mint politikai világnézet és attitűd az egyének szintjén és mint politikai stílus a vezetők szintjén. Az itt közölt elméleti keretet és empirikus eredményeket magyarul és angolul több konferencián is bemutattam és publikáltam azokat több helyen. Az elkövetkezőkben a kutatás eredményeit és az azokat közlő publikációkat három fő pontban mutatom be.

A követők szerepe a politikában

A kutatás első lépése az volt, hogy egy új kutatási napirendet alakítson ki hazai és nemzetközi szinten egyaránt arra a feltevésre építkezve, hogy a vezetők konceptuális és gyakorlati értelemben nem létezhetnek követők nélkül, s így nem érthető meg a politikai vezetés a követés vizsgálata nélkül. Az ajánlott kutatási napirend két szempontból számított innovatívnak. Egyfelől a politikai vezetéskutatás egy igen szűk terület a politikatudományon belül, ahol igen ritkák a konceptuális és módszertani innovációk. Sőt, ezek a kutatások jellemzően a vezetőkre és tevékenységükre helyezik a hangsúlyt, míg leértékelik vagy pusztán politikai erőforrásként/korlátként írják le a követők szerepét. Másfelől a politikatudomány fősodratú kutatások egyre nagyobb figyelmet szentelnek kimondva vagy kimondatlanul a vezetés kérdésének. A politikatudósok a vezetők meghatározó hatására mutatnak rá a választói viselkedésben (Bittner, 2011; Garzia, 2014; Lobo & Curtice, 2015), a közpolitikai preferenciák formálódásában (Agadjanian, 2020; Barber & Pope, 2019; Broockman & Butler, 2017; Lenz, 2012) és a végrehajtó hatalom fejének teljesítményértékelésében (Greene, 2001; Newman, 2003). Ezeket a munkákat foglalja össze a táguló perszonalizáció irodalma, amely viszont főként a vezető és követők kapcsolatának hatásával, következményeivel és nem a dinamikájával foglalkozik.

A jelen kutatás itt lép a képbe és vezeti be a szociálpszichológia vezetéssel foglalkozó vizsgálatainak (Shamir, 2009) tapasztalatait, konceptuális és módszertani eszközkészletét a politikatudományba. A szociálpszichológusok követőközpontú modelljei képesek a vezetők és követők közötti kapcsolati dinamikát feltárni. A vezetéskutatók hangsúlyozzák a követők társadalmi konstrukciójának vagy a vezetés attribúciójának fontosságát. Az empirikus eredmények alátámasztják, hogy a vezetők elfogadottsága és a követők bekapcsolódása a kollektív erőfeszítésbe attól függ, hogy a vezetők vélt és észlelt tulajdonságai és viselkedése

megfelel-e azoknak a mentális sémáknak vagy prototípusoknak, amelyeket a potenciális követők kialakítanak és formálnak. Ezt a kognitív folyamatot a politikai pszichológia benyomásalkotásként ismeri (McGraw, 2003), amelynek révén az emberek szisztematikusan tárolják és rendszerezik azt, amit a politikusokról tudnak és hisznek, dinamikusan és folyamatosan alkalmazkodva az új információkhoz. A vezetők személyiségjegyeit a választók kognitív heurisztikaként használják a politikusok jövőbeli döntéseinek, tetteinek és teljesítményének előrejelzésére és értékelésére, amíg hivatalban vannak.

A kutatási napirendet ismertettem magyarul a *Socio.hu Társadalomtudományi Szemlében* (Metz, 2021b) és angolul *Politics* (Q1) folyóiratban (Metz, 2021c). Ez utóbbi publikáció komoly előrelépés volt abban, hogy összekapcsoljam a vezetéskutatás és a politikatudomány releváns diskurzusait és eredményeit, hiszen a brit *Political Studies Association* egyik zászlós hajó folyóiratáról van szó és az értékelők is nagyon pozitívan fogadták a kéziratot. Igyekeztük ezt a tudást belehelyezni egy tágabb szakirodalmi kontextusba is a preferenciaképződés tekintetében, amelyet a *Politische Vierteljahresschrift*-ben (Q2) publikáltunk (Wineroither & Metz, 2021).

A populizmus és a karizmatikus vezetés

Amíg az előzőekben bemutatott újító szándék a politikatudomány felé irányult elsősorban, igyekeztem a vezetéskutatásban is egy innovációt foganatosítani. A következőközpontú kutatások (Carsten et al., 2019; Howell & Shamir, 2005) azzal a feltételezéssel élnek, hogy az egyéni jellemzők és értékek meghatározhatják, hogy kit tekintünk karizmatikusnak. Ez a tétel segített számunkra empirikusan megvizsgálni egy politikatudományban régóta meghatározó tézist, amely azt az elgondolást takarja, hogy a populizmus és a karizmatikus vezetés között valamilyen inherens kapcsolat van (Michel et al., 2020; van der Brug & Mughan, 2007). Bár az elgondolás széleskörben elterjedt (Andrews-Lee, 2021; McDonnell, 2016; Merolla & Zechmeister, 2011), komoly kételyeket ébresztett a kutatókban az erős vezetők szükségessége (Mudde & Rovira Kaltwasser, 2014; Viviani, 2017), amely erősen vezetőközpontú kritikákat eredményezett, illetve a karizma konceptuális és módszertani bizonytalansága (Moffitt, 2016, p. 62; Mudde, 2007, p. 262).

Empirikus kutatásunk ennek a politikatudományi vitának a végére tett pontot. Online kvalitatív felmérésünk (N=1200) adatait elemezve a követők kulcsfontosságú politikai jellemzőit, úgymint a populista attitűdöket, a politikai identitást (a választott politikai párthoz való közelség) és a karizma társadalmi konstrukciója közötti kapcsolatot vizsgáltuk. Annak feltárása érdekében, hogy ezek az egyéni jellemzők hogyan befolyásolhatják a követők elvárásait és percepcióit, a karizma adományozást három szintre bontjuk: (1) a karizma iránti általános éhség (a vezetés romantikája); (2) a 2022-es magyarországi parlamenti választások csúcsjelöltjei, Orbán Viktor és Márki-Zay Péter karizmatikus viselkedésének észlelése; (3) az érzelmi kötődés ezekhez a vezetőkhez. A vezetéskutatás területén elért innovációt a populizmus, mint egyéni szintű változó bevezetése, valamint a karizma adományozás folyamatának három szintjén elkülönítése adja.

Az eredmények azt mutatják, hogy a populizmus és a vezetés idealizálása igen meghatározó a magyar társadalomban. Sikerült alátámasztani, hogy azok a szavazók, akiknek erősebbek a populista attitűdjei, általában nagyobb befolyást tulajdonítanak a vezetésnek. Ahogyan a

populista attitűd elsősorban azt jelzi, hogy mennyire érzékenyek a választók a populista üzenetekre, úgy a vezetők befolyásának idealizálása a karizmatikus vezetésre való általános fogékonyságra mutat rá. Ez összhangban van azzal, amit a populizmussal foglalkozó szakirodalom korábban feltételezett; vagyis a populista ajánlattal élő vezérek könnyen elnyerhetik a választóik figyelmét földtől elrugaszkodott ígéreteikkel.

Amellett érveltünk, hogy a populista attitűdök aktiválásához és a karizmatikus vezetésre való igény kielégítéséhez a vezetőknek mobilizálniuk kell egy közös identitást. Eredményeink azt mutatják, hogy a populista attitűd ugyan nem, de a pártos identitás meghatározza a követői benyomásalkotást, azaz a karizmatikus viselkedés felismerését és az érzelmi kapcsolat kialakulását. Ez nem feltétlenül jelenti a populizmussal foglalkozó szakirodalom karizmatikus vezetés tézisének cáfolatát, hiszen a kutatók felismerték, hogy a populizmus elválaszthatatlan a modern identitáspolitikától (Aslanidis, 2020; Uysal et al., 2022), amelyet a populista attitűdöt mérő skála nem képes megragadni. A korábbi empirikus eredmények azt mutatják, hogy a deprivált csoportok, akik nehezebben alakítanak ki pozitív identitást, fogékonyabbak a populista világnézetre (Spruyt et al., 2016). Ez megegyezik azzal a feltételezéssel miszerint, ha az emberek elbizonytalanodnak identitásukban, akkor nyitottabbá válnak a populizmusra (Hogg & Gøtzsche-Astrup, 2021) és az erős vezetőkre (Hogg, 2021). Megfordítva, egy másik kutatás arra jutott, hogy a populista attitűdök szoros kapcsolatot mutatnak a nemzeti-polgári identitással való azonosulással, amelyet a gazdasági-társadalmi státusz emelkedése mérsékel (Filsinger et al., 2021). Nem véletlen ennek fényében az sem, hogy a populista pártok szavazóinál tapasztalható a legerősebb identitás alapú polarizáció (Harteveld et al., 2021).

Az eredményeinket magyarul a Társadalomtudományi Kutatóközpont, Politikatudományi Intézetének „Az állandóság változása. Parlamenti választás 2022” című kötetében (Metz & Plesz, 2022), angolul a *Leadership* (Q1) folyóiratban (Metz & Plesz, 2023) publikáltuk.

A vezetők szerepe a kapcsolat formálásában

A kutatás bár a követők vizsgálatára helyezte a hangsúlyt, nem kívánta elvitatni a vezetők szerepét a vezetési kapcsolat formálásában. A kérdést négy irányból közelítettem meg.

Először elméleti szinten arra kívántam rámutatni, hogy a politikai vezetők arra törekednek, hogy közvetített nyilvános megjelenésük, tulajdonságaik és politikájuk révén megteremtsék a jó vezetés fikcióját, amely illeszkedik az általuk és követőik által ideálisnak tartott demokratikus politikába. Megfordítva a politikusok vezetési konstrukciója visszatükrözi a demokratikus elvárásokat. A tét egyszerű: a saját döntéseik és politikájuk igazolása és legitimálása. A demokratikus vezetés lehetséges értelmezéseinek elemzése a demokrácia egy erkölcsi, egy materiális és egy politikai eszményének, nevezetesen a deliberatív-részvételi demokrácia, az aggregatív-pluralista demokrácia és a vezetői demokrácia keretében történt. Amellett érveltem, hogy az első demokráciafelfogás elvárásai a transzformatív vezető, a másodikat a tranzaktív vezető és a harmadikat a karizmatikus vezető konstrukcióját írja elő. A cikk az *International Journal of Public Leadership*-ben (Q4) jelent meg (Metz, 2021a).

Másodszor a magyar eseten keresztül a pártvezető hatását vizsgáltuk pártjának szervezeti stratégiájára. A *Politics and Governance* (Q1) folyóiratban közölt esettanulmányunkban amellét érveltünk, hogy a rendszerváltást követően a Fidesz képes volt lépésről lépésre

kiterjeszteni dominanciáját a magyar politikai versenyre és a párttagságot, szervezeti felépítést, forrásokat és befolyást tekintve a legkiterjedtebb magyar párttá vált. A szervezeti fejlődését meghatározta a párt állandó stratégiai és ideológiai alkalmazkodása a formálódó politikai környezethez és a szavazók változó igényeihez. A cikk amellet érvel, hogy Orbán Viktor a pártjának három fejlődési szakaszában eltérő pártszervezeti irányelvet érvényesített. Ennek eredményeként jelenleg egy olyan hibrid pártarchitektúra jött létre, amelyben a tömegpártokra, a mozgalmi pártokra, a perszonalizált pártokra és a kartellpártokra jellemző karakterjegyek egyszerre vannak jelen. Ahelyett, hogy a párt egyik stratégiáról a másikra váltott volna az idő elteltével, a különböző szervezeti stratégiák egymásra rakódtak és továbbra is jelen vannak. Ez a rugalmas pártszervezet egyensúlyt tud teremteni a (politikai értelemben) hatékony kormányzás, az állandó mozgósítás és a népszuverenitás különböző igényei között. A tanulmány a Fidesz ezen építőköveit vizsgálta, hogy betekintést nyerjen a hibrid pártmodell kialakulásába.

Harmadszor a vizsgálódás középpontjába a populista vezetési stílust állítottam. A populista politikusok szándékosan gerjesztenek intenzív és polarizáló érzelmeket: olyan csoportokat jelölnek ki, amelyek szerintük fenyegetik a népet, akik számára önjelölt hősként védelmet kínálnak, ugyanakkor tudatosan negatív érzelmeket generálnak az ellenfeleikben. Bár a populista szakirodalom felismerte az érzelmi kapcsolatok fontosságát, keveset tudunk arról, hogy a vezetők hogyan használják a populista politikai stílus repertoárját stratégiai megfontolások mentén a kívánt érzelmi válasz kiváltására. A kutatás során olyan analitikus keretrendszert alakítottam ki, amellyel összekapcsolom a társadalmi címkézés elméleteit (morális pánik: Cohen, 2011; morális eufória: Flinders & Wood, 2015; morális vállalkozás: Becker, 1963) a heroikus/karizmatikus vezetés koncepciójával (Joosse, 2014; Klapp, 2014). A populisták különböző stratégiákat alkalmazhatnak, hogy követőik szemében karizmatikus hőökké váljanak, míg mások számára morális vállalkozásuk (démonizáló tevékenységük) miatt népi ördögökként tekintenek rájuk. A *Socio.hu Társadalomtudományi Szemlében* közölt tanulmány tipológiát állított fel a különböző stratégiák megkülönböztetésére, amelyet Orbán Viktor esetén keresztül szemléltetett (Metz, 2022).

Végül arra a kérdésre kerestük a választ, hogy miként alakulhat ki a vezetők körül a hívők egy zárt közössége és egy politikai hiedelemrendszer, amely legitimálja uralmukat és befolyásolja a kollektív cselekvést. Ezt a szektásodás (Finkel et al., 2020) fogalmával ragadtuk meg, arra a folyamatra utalva, amelyben egy politikai szereplő alakítja és meghatározza közössége politikai hitvallását, igazolva saját politikáját és aláásva ellenfelei törekvéseit. Ennek eredménye egy morális alapokon nyugvó azonosulás és elkülönülés az „igaz hívők” és a „hitetlenek” között. A folyamatot négy központi dimenzió mentén vizsgáljuk. Ezek a következők: (1) a mesterségesen előállított és fenntartott karizma, (2) az exkluzivitáson, de önkéntességen alapuló csoportdinamika, (3), a politikai rítusok monopolizálása és (4) a hiedelemrendszer kontrollálása. A szektásodás ezen dimenzióit az Orbán rezsimmal illusztráltuk. Fontos viszont ezen a ponton aláhúzni, hogy a politikai szekta vagy szektásodás fogalmát nem pejoratív vagy degradáló értelemben használjuk annak ellenére, hogy az a tudományos diskurzusban és közbeszédben egyaránt negatív jelentéstartalommal telítődött. Visszanyúltunk Weber (1985) egy korai esszéjéhez, amelyben a szekták politikai jelentőségéről írt a demokráciákban. Weber eredeti értelmezésében a szektaszerű szervezeteket a demokratikus politika természetes

velejárójának tekintette. Ezt egészítettük Émile Durkheim (1969) modern kultuszokról írt munkájával. A tanulmányt a *Politics, Religion & Ideology* (Q1) folyóiratban publikáltuk (Metz & Kövesdi, 2023).

Összegzés

A kutatást az a motiváció hajtotta, hogy mélyebben megértsen egy központi dinamikát a modern politikában összekapcsolva a különböző tudományos diskurzusok óriási tudáshalmazát, különös tekintettel a vezetésre koncentráló szociálpszichológiai kutatásokra, a szociológia és a kommunikációtudomány csoportdinamikával és érzelmekkel foglalkozó munkáira, valamint a politikatudomány politikai vezetését, populizmust és választói viselkedést megérteni kívánó vizsgálataira. A kutatás ötlete abból a felismerésből született, hogy a társadalomtudomány különböző szegleteiben a kutatók sokszor ugyanazt a problémát próbálják megérteni, különböző elméleti és konceptuális keretben, eltérő módszertani megközelítésben. Így a különböző szakmai diskurzus összekötése kulcskérdéssé válik. Ha csak a számszerű eredményeket tekintjük, akkor komoly lépéseket tettünk ebben a hídépítő munkában: egy magyar nyelvű monográfia (pályázatban ígért: 1), kettő magyar nyelvű folyóiratcikk és egy fejezet (3), hat angol nyelvű folyóirat cikk (2), öt magyar (3) és tizenkét nemzetközi konferencia prezentáció vagy szekció/panel szervezés (3). A hídépítő tevékenységet jelzik az időközben megkapott intézményes szerepeim is, amelyet 2020-tól elnökségi tagként *PUPOL – Public and Political Leadership* akadémiai hálózatban és 2023-tól szerkesztőségi tagként az *International Journal of Public Leadership*-nél töltök be.

Irodalomjegyzék

- Agadjanian, A. (2020). When Do Partisans Stop Following the Leader? *Political Communication*, 38(4), 351–369.
- Andrews-Lee, C. (2021). *The Emergence and Revival of Charismatic Movements: Argentine Peronism and Venezuelan Chavismo*. Cambridge University Press.
- Aslanidis, P. (2020). The social psychology of populism. In A. Ron & M. Nadesan (Eds.), *Mapping Populism* (pp. 166–175). Routledge.
- Barber, M., & Pope, J. C. (2019). Does Party Trump Ideology? Disentangling Party and Ideology in America. *American Political Science Review*, 113(1), 38–54.
- Becker, H. S. (1963). *Outsiders: Studies in sociology of deviance*. Free Press.
- Bittner, A. (2011). *Platform or Personality?: The Role of Party Leaders in Elections*. OUP Oxford.
- Broockman, D. E., & Butler, D. M. (2017). The Causal Effects of Elite Position-Taking on Voter Attitudes: Field Experiments with Elite Communication. *American Journal of Political Science*, 61(1), 208–221.
- Carsten, M. K., Bligh, M. C., Kohles, J. C., & Wing-Yan Lau, V. (2019). A follower-centric approach to the 2016 US presidential election: Candidate rhetoric and follower attributions of charisma and effectiveness. *Leadership*, 15(2), 179–204.
- Cohen, S. (2011). *Folk devils and moral panics: The creation of the Mods and Rockers*. Routledge.
- Durkheim, E. (1969). Individualism and the Intellectuals. *Political Studies*, 17(1), 14–30.
- Filsinger, M., Wamsler, S., Erhardt, J., & Freitag, M. (2021). National identity and populism: The relationship between conceptions of nationhood and populist attitudes. *Nations and Nationalism*, 27(3), 656–672.
- Finkel, E. J., Bail, C. A., Cikara, M., Ditto, P. H., Iyengar, S., Klar, S., Mason, L., McGrath, M. C., Nyhan, B., Rand, D. G., Skitka, L. J., Tucker, J. A., Van Bavel, J. J., Wang, C. S., & Druckman, J. N. (2020). Political sectarianism in America. *Science*, 370(6516), 533–536.
- Flinders, M., & Wood, M. (2015). From Folk Devils to Folk Heroes: Rethinking the Theory of Moral Panics. *Deviant Behavior*, 36(8), 640–656.
- Garzia, D. (2014). *Personalization of Politics and Electoral Change*. Palgrave Macmillan Limited.
- Greene, S. (2001). The Role of Character Assessments in Presidential Approval. *American Politics Research*, 29(2), 196–210.

- Harteveld, E., Mendoza, P., & Rooduijn, M. (2021). Affective Polarization and the Populist Radical Right: Creating the Hating? *Government and Opposition*, 1–25.
- Hogg, M. A., & Gøtzsche-Astrup, O. (2021). Self-Uncertainty and Populism. Why We Endorse Populist Ideologies, Identify With Populist Groups, and Support Populist Leaders. In J. P. Forgas, W. D. Crano, & K. Fiedler (Eds.), *The psychology of populism: The tribal challenge to liberal democracy* (pp. 197–218). Routledge, Taylor & Francis Group.
- Hogg, M. A. (2021). Uncertain Self in a Changing World: A Foundation for Radicalisation, Populism, and Autocratic Leadership. *European Review of Social Psychology*, 32(2), 235–268.
- Howell, J. M., & Shamir, B. (2005). The Role of Followers in the Charismatic Leadership Process: Relationships and Their Consequences. *The Academy of Management Review*, 30(1), 96–112.
- Joosse, P. (2014). Becoming a God: Max Weber and the social construction of charisma. *Journal of Classical Sociology*, 14(3), 266–283.
- Klapp, O. E. (2014). *Heroes, villains, & fools: The changing American character*. Transaction Publishers.
- Lenz, G. S. (2012). *Follow the leader? How voters respond to politicians' policies and performance*. The University of Chicago Press.
- Lobo, M. C., & Curtice, J. (Eds.). (2015). *Personality politics? The role of leader evaluations in democratic elections* (First edition). Oxford University Press.
- McDonnell, D. (2016). Populist Leaders and Coterie Charisma. *Political Studies*, 64(3), 719–733.
- McGraw, K. M. (2003). Political Impressions: Formation and Management. In D. O. Sears, L. Huddy, & R. Jervis (Eds.), *Oxford Handbook of Political Psychology* (pp. 394–432). Oxford University Press.
- Merolla, J. L., & Zechmeister, E. J. (2011). The Nature, Determinants, and Consequences of Chávez's Charisma: Evidence From a Study of Venezuelan Public Opinion. *Comparative Political Studies*, 44(1), 28–54.
- Metz, R. (2021a). Democratic leadership as a political weapon: Competition between fictions and practices. *International Journal of Public Leadership*, 17(4), 313–324.
- Metz, R. (2021b). Miért követjük a vezetőinket? A politikai követés kutatásának lehetséges irányai. *Socio.hu Társadalomtudományi Szemle*, 11(2), 77–95.
- Metz, R. (2021c). The missing link: Studying political leadership from the followers' perspective. *Politics, online first*.
- Metz, R. (2022). Népi hős vagy népi ördög? Érzelmegeneráló populista repertoár Orbán Viktor politikájában. *Socio.Hu Társadalomtudományi Szemle*, 12(2), 41–65.
- Metz, R. (2023). *A megosztó vezetők és követőik. Egy kollektív Rorschach-teszt*. Gondolat Kiadó - Társadalomtudományi Kutatóközpont.
- Metz, R., & Kövesdi, V. (2023). 'Whoever is not against us is for us' sectarianization of politics in Hungary. *Politics, Religion & Ideology*. online first
- Metz, R., & Plesz, B. (2022). Vezérek populista csodálói. A populista szavazók viszonya az erős vezetéshez a 2022-es parlamenti választások során. In A. Szabó & B. Böcskei (Eds.), *Az állandóság változása. Parlamenti választás 2022* (pp. 195–212.). Gondolat Kiadó, Társadalomtudományi Kutatóközpont Politikatudományi Intézet.
- Metz, R., & Plesz, B. (2023). An insatiable hunger for charisma? A follower-centric analysis of populism and charismatic leadership. *Leadership*, 4(19), 318–338.
- Michel, E., Garzia, D., Ferreira da Silva, F., & De Angelis, A. (2020). Leader Effects and Voting for the Populist Radical Right in Western Europe. *Swiss Political Science Review*, 26(3), 273–295.
- Moffitt, B. (2016). *The global rise of populism: Performance, political style, and representation*. Stanford University Press.
- Mudde, C. (2007). *Populist Radical Right Parties in Europe*. Cambridge University Press.
- Mudde, C., & Rovira Kaltwasser, C. (2014). Populism and Political Leadership. In R. A. W. Rhodes & P. 't Hart (Eds.), *The Oxford handbook of political leadership* (pp. 376–388.). Oxford University Press.
- Newman, B. (2003). Integrity and Presidential Approval, 1980–2000. *Public Opinion Quarterly*, 67(3), 335–367.
- Shamir, B. (2009). From Passive Recipients to Active Co-Producers: Followers' Role in the Leadership Process. In B. Shamir, R. Pillai, M. C. Bligh, & M. Uhl-Bien (Eds.), *Follower-Centered Perspectives on Leadership: A Tribute to the Memory of James R. Meindl* (pp. ix–xxxix). Information Age Publishing.
- Spruyt, B., Keppens, G., & Van Droogenbroeck, F. (2016). Who Supports Populism and What Attracts People to It? *Political Research Quarterly*, 69(2), 335–346.
- Uysal, M. S., Jurstakova, K., & Uluşahin, Y. (2022). An Integrative Social Identity Model of Populist Leadership. *Social and Personality Psychology Compass*.
- van der Brug, W., & Mughan, A. (2007). Charisma, Leader Effects and Support for Right-Wing Populist Parties. *Party Politics*, 13(1), 29–51. 0
- Viviani, L. (2017). A Political Sociology of Populism and Leadership. *SocietàMutamentoPolitica*, 8(15), 279–304.

- Weber, M. (1985). 'Churches' and 'Sects' in North America: An Ecclesiastical Socio-Political Sketch. *Sociological Theory*, 3(1), 1-10.
- Wineroither, D. M., & Metz, R. (2021). A Tale of Odds and Ratios: Political Preference Formation in Postindustrial Democracies. *Politische Vierteljahresschrift*, 62(3), 519–541.

Tudományos disszemináció

Konferencia-előadások és szekció/panel szervezés

2023. szeptember 29. – Prove your leadership if you can! How do politicians project qualities in online space? *Central European Political Science Association (CEPSA) Conference*, Dubrovnik
2023. szeptember 5. – Whoever is not against us is for us.' Sectarianization of politics in Hungary *ECPR General Conference*, Praha
2023. június 28. – Sympathy for the devil: The strategic use of the populist repertoire in Viktor Orbán's politics *International Sociological Association World Congress of Sociology*, online
2023. május 26. – Bizonyítsd a vezetői képességedet (ha tudod)! Benyomáskeltés és -alkotás az online térben. *Magyar Politikatudományi Társaság (MPTT) Vándorgyűlése*, Szeged
2023. május 25. – Aki nincs ellenünk, velünk van. A politika szektásodása Magyarországon *MPTT Vándorgyűlése*, Szeged
2023. április 4. – Prove your leadership if you can! How do politicians project qualities in online space? *Annual Conference of International Research Society for Public Management (IRSPM)* Budapest
2023. április 3-7. – Holding Out for Heroes? The Role of Public Leadership in Turbulent Times (chair and organizer of the section) *IRSPM*, Budapest
2022. augusztus 24. Who are the discrete admirers of strong leaders? The impact of followers' political characteristics on three levels of charisma attribution. *ECPR General Conference*, Innsbruck
2022. augusztus 23. – An insatiable hunger for charisma? A follower-centric analysis of populism and charismatic leadership *ECPR General Conference*, Innsbruck
2022. augusztus 23. – Understanding populist, personalistic and polarised politics (panel chair) *ECPR General Conference*, Innsbruck
2022. június 10. Vezérek populista csodálói. A populista szavazók viszonya az erős vezetéshez a 2022-es parlamentválasztások során. *MPTT Vándorgyűlése*, Székesfehérvár
2022. június 10. Népi hős vagy népi ördög? Érzelemgeneráló populista repertoár Orbán Viktor politikájában. *MPTT Vándorgyűlése*, Székesfehérvár
2022. június 9-10. Vezetők és elitek: a választási verseny kulcsfigurái és a politikai változások mozgatórugói? (szekcióvezetés) *MPTT Vándorgyűlése*, Székesfehérvár
2022. június 3. – Sympathy for the devil: How do populist politicians use populist repertoire to generate emotions strategically? *CEPSA Conference*, Slovenia, Bled
2021. szeptember 2. – Between Moral Panic and Moral Euphoria: Populist Leaders, Their Opponents and Followers *ECPR General Conference* (Virtual Event)
2021. szeptember 26. – Between Moral Panic and Moral Euphoria: Populist Leaders, Their Opponents and Followers *ECPR Joint Sessions of Workshops* (Virtual Event)
2021. április 20-23. – Public Leadership and Societal Challenges: The Role of Political, Managerial and Community Leadership (panel chair) *IRSPM Online Conference*
2021. április 20. – Hope you guess my name. Populism as Charismatic Leadership. *IRSPM Online Conference*

Ismeretterjesztő cikkek

- Metz R. (2020. szeptember 25.). A vezető és a karmester: Miért táncolunk úgy, ahogy ők fűtyülnek? *Qubit*. <https://qubit.hu/2020/09/25/a-vezeto-es-a-karmester-miert-tancolunk-ugy-ahogy-ok-futyulnek>
- Metz R. (2021. december 6.). Ha egy karizmatikus vezető képes elérni, hogy azonosuljanak vele, szinte bármit megtehet. *Qubit*. <https://qubit.hu/2021/12/06/ha-egy-karizmatikus-vezeto-kepes-elerni-hogy-azonosuljanak-vele-szinte-barmit-megtehet>